

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštno vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrta leta 80 kr. — Naročnina se pošilja opravištvu v dijaškem semenišču (Knabensminar). — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezne liste prodaja knjigar Novak na velikem trgu po 5 kr. — Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Zopet korak naprej!

Blizu 1000 let Slovenci nismo imeli prav slovenskih mešnikov. Zapisniki kažejo še do l. 1700 med duhovščino katoliško večinoma le nemška, italijanska ali furlanska imena. Le redko sejana so slovenska imena, zlasti na Štajerskem. Kmetski ljudje vzdihovali so pod tlako in raboto ter niso smeli svojih otrok dati šolati. Le če je kedaj kakov ministrant zmuznil v samostan in se usmilil kakemu menihu, priril je do knjig, učenja, izomike, mešništva, belega kruhca. Na bolje začele je vleči od l. 1750 naprej in glejte: sedaj je vsa duhovščina izgledno narodna. Nemškutarji med njo so bele vrane.

Uplivanje ovega napredka pa se uže veselo prikazuje na dan. Vsi dijaki slovenski ne morejo v bogoslovje in jim tudi treba ni. Odprta jim stoji pot na vse strani do boljšega kruha. Mnogo jih uže zahaja, in hvala Bogu, vedno več na visoke šole. To stori mogoče, da dobijo uradniške in sodnijske službe doma, Slovenci pa svojih ljudi v uradnice in sodišča. Ob enem spodrivajo se tuje, ki slovenščine ne umejo, se njej tudi pravilno privaditi nečejo, da pogosto mrzijo, sovražijo ter na vse kriplje delajo, da bi Slovence v staro temo in ničevost nazaj potisnoli in narodno uničili. Takšnim tujcem diši slovenski kruh a mrzi jim do slovenskih besed, do Slovencev.

Tukaj obrača se tudi na boljše. Uže davno je se ukazalo, da ne sme na Slovenskem se namestiti notar, ki bi ne znal slovenski. Uže davno se je ukazalo pri sodnijah slovenski uradovati, saj kedar potreba nanese. Naposled je člen 19. državnih osnovnih postav od l. 1867 razločno izrekel enakopravnost vseh jezikov. Toda pod nemško-liberalno prejšnjo vlado gledalo je se tukaj skoz prste. Sedaj je uže drugače. Notarji in advokati na Slovenskem znajo skoraj vsi dobro slovenski, deloma so naša slovenska kri in iskreni arodnjaki. S pomočjo vrlih poslancev dosegnoli lmo pa letos po hudej borbi zaželeno enakopravnost svoje slovenske govornice tudi pri sodni-

jah. Kakor je minister dr. Pražak zaukazal, tako se tudi godi: sodnije prejemajo slovenske tožbe in jih rešujejo slovenski, rabijo slovenske tiskovine, sploh Slovenci smo tukaj dosegnoli, česar nam je bilo potreba.

Sedaj pa stopamo še korak dalje. Potreba slovenskih notarjev, advokatov, koncipijentov, dalje slovensčine dobro zmožnih uradnikov, sodnikov rodi potrebo slovenskih srednjih šol, gimnazij, realk. Naši poslanci so to uže zahtevali, državni zbor je pritrnil. Toda naučni minister je odlagal do letos. Dalje odlagati pa ni mogel. Dne 22. julija 1882 štev. 10.820 zaukazal je, da se ima uže letos jeseni na gimnazijah v Ljubljani, Kranji in Rudolfovem na Kranjskem v prvih 4 razredih podučevati slovenski v vseh predmetih razven nemščine in grščine. Knjige nove tiskajo se marljivo n. pr. zemljepis, latinsko-nemški slovar, Fizika, Aritmetika, Mineralogija. Vse bo dotiskano do 15. septembra in dotični profesorji (n. pr. Celestin, Senekovič, Jesenko, Erjavec zaslužijo vso čast in hvalo Slovencev. S početkom šolskega leta 1882 dobimo toraj Slovenci prve gimnazijske razrede slovenske! Storjen s tem je velik korak naprej.

Kar se pa letos zgodi za Slovence na Kranjskem, to se bode vršilo v kratkem tudi v Gorici, Celovci, Celji, Ptuji in Mariboru. Brž ko se zaukaže slovenski podučevati, morajo priti slovensčine vešči profesorji, a oni, ki tega ne znajo, pa lahko gredo na Nemško nazaj. Tako se znebimo nemško-liberalnih „kulturträgerjev“, ter zopet pripravimo domačinom nekaj belega kruha. Da pa velevažno reč pospešimo, treba je, da kmalu začne „Slovensko društvo“ delovati. Prosimo toraj, da se brzo in ubilo pristopa. Desterniški.

Govor slovenskega poslanca g. dra. Šuca v deželnem zboru štajerskem o „Schulverein-u“.

II. Reklo se je: Slovenci sami zahtevajo nemške šole. (Čujte! na levej.) Materin jezik znajo itak uže z doma in zbog tega hočejo Slovenci,

da se njih deca poučuje v nemškem jeziku. Znano mi je, da Slovence to hoče. (Čujte! na levej.) Pa zakaj hoče to? Ker je praktičen. (Čujte! na levej.) Če pride k sodnji, pošlje se mu nemšk poziv, znati mora nemški, sicer se kontumacira. (Ugovor. Klici: To nij res! na levej.) Prosim, gospoda, poziv, ki ga dobi, je nemšk, odlok, ki ga dobi, je tudi nemšk, nasprotnega mi v tem oziru ne boste dokazali. Razumljivo je tedaj, da kmet, kateremu je mnogo do odlokov oblastnij, želi, da njegovi otroci tak odlok vsaj čitati in razumeti zamorejo. Zakaj pa je bilo navdušenje toliko, ko se je zahtevalo, naj se uvede zopet slovenski jezik? Pri shodu v Slovenjem Gradci v 16. dan februvarija l. l. — pristaši Vaše stranke bili so navzočni — stavila se je meni samemu interpelacija, zakaj slovenski jezik še nij vpeljan, ker so me vendar izvolili, da delam v tej zadevi. Jaz postopal sem takrat posredovalno.

Jako odurni so bili slučaji, o katerih se je govorilo. Jeden bil je kaznovan, ker nij držal obroka, katerega pa držati mogel nij, ker nij vedel, kaj pravi sodnijski odlok. Drugi izgubil je pravdo, ker nij steril potrebnih korakov proti razsodbi, katere nij umel itd. Če se tedaj zatrjuje, da hoče ljudstvo inace, ker je praktično, to nij resnično.

To ravno je žalostni „circulus vitiosus“, ali naopačni kolobar, v katerem se sučemo. (Poslanec Hackelberg: Da, istina!)

Naj se vendar jedenkrat pri sodnijah in uradih prične z upeljavo slovenskega jezika in potem pridite čez 10 let in potem boste videli, da kmet znanja nemškega jezika za svojo deca ne smatra neobhodno potrebnega. (Smeh na levej.)

Prestopim zdaj k drugemu „circulus vitiosus.“ Gospodje, ki so zdaj v uradih, so večinoma uže v letih. Nikdar nijso imeli prilike, izobraziti se v slovenščini, zdaj pa naj bi takoj uradovali slovenski. Jaz imam srca dovolj, da jih zbog tega milujem.

Deželni glavar (poseže v besedo): Jaz bi gospoda poslanca prosil, da nekoliko zajezi svojega govora tok.

Poslanec dr. Šuc (nadaljevaje): Sem skoraj pri kraji. To je tedaj drugi predmet prepira mej Vami in nami, jezik pri sodnijah in uradih. Če nam pripustite in omogočite, da se s Slovencem pri sodnijah in uradih ravna kot s Slovencem, povsod in brez izjeme, potem, gospoda bodemo drage volje prožili roko k spravi. Ne bomo Vam zavidali Vaših narodnih vspehov, mi spoštujemo nemški narod.

Reklo se je dalje, da nimamo knjig, ko je šlo za to, da se na pripravnišči v Ljubljani prednaša slovenski. To je zasmehovanje. Kako se morejo sploh zahtevati slovenske knjige, dokler se ne poučuje slovenski. Kdo naj piše take knjige?

Ali naj se pišejo za pisalno mizo ali pa za omaro za knjige? (Prav dobro! na desnej.)

Mari mislite, da je bilo takrat, ko se je uvedla nemščina na srednjih šolah in vseučiliščih, kaj nemških knjig? Do tedaj bile so knjige le latinske in pozneje še le nastale so nemške učne knjige; to je „petitio principii“, narobe svet, če se zahteva, najpred knjige, potem šola!

Za rabo v ljudskih šolah na Spodnjem Štajerskem izdala se je ravnokar knjiga in očitalo se je vladi, da je zopet priredila knjigo za Slovence. To nij dokaz dobrovoljnosti nam nasproti.

To so naše pritožbe; temu bi radi pridobili veljavo. — Dajte nam pred vsem pravico, mi je ne bodemo zlorabili. (Bravo! na desnej.)

Gospodarske stvari.

Grenki okus putra.

Grenkoba v mleku je jedna najhujših mlečnih napak. Ona ne daje le mleku neprijeten okus, ampak tudi vsem iz mleka napravljenim izdelkom kakor siru in v prvi vrsti putru.

Ta napaka se pokazuje v dveh podobah. V prvi zapušča mleko uže pokaženo kravje vime. Mleko v tem slučaju ni ravnomerno tekoče, ampak je gosto, nekako uže sirasto in dobi v kratkem času na površini žolte ali sivkaste pege in začne naglo gnjiti. V drugem je mleko, kadar vime zapusti, popolnem zdravo in dobro in še le ko nekaj časa stoji, začne se spridovati, katero spridovanje se v raznih podobah prikazuje, n. pr. da se prej kakor je prav, skisuje, da napravlja nepopolno in ne ravnomerno smetano, da poganja na površini mehurje in da dobiva na površini raznovrstne pege.

Vzroki teh mlečnih napak do zdaj še niso do dobra razjasnjeni. Prva napaka ima svoj povod v napačni krmi, v razpoloženji kravjega telesa in pa v nesnažnosti pri molži.

Razna krma zlasti ječmena slama, pleve, pokvarjena prga, zelna repa v preobilni meri kravam polagana napravljajo grenki okus v mleku.

Drugi napaki daje povod nesnažnost in pa razpoloženje mlečno. Toraj se zahteva najvestnejša snažnost pri molži ali dojbi, pri mlečnih posodah in mlečnih shrambah. Dobro je mlečne posode in rutice, skozi ktere se mleko preceja, z vrelo klorovo vodo izpirati, mlečne shrambe vestno prezračevati in včasih tudi z zažganim žveplom vse živalske in rastlinske nesnage očiščevati.

Na konci bodi še omenjeno, da dobivajo nektare krave, ki so na stari dojbi ali molži, tudi grenko mleko. Tako postane potem tudi še drugo dobro mleko grenko.

Nasledki pokončavanja lesov.

S pokončevanjem lesov se ne le poškoduje celo narodno blagostanje, ampak tudi vsa nar-